

ปีที่ 47 ฉบับที่ 24 : 24 มิถุนายน 2559

Volume 47 Number 24 : June 24, 2016

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

กินเห็ดป่าดอกอ่อนอันตราย เสี่ยงเจอเห็ดพิษ กินเพียงครั้งดอกอาจทำให้เสียชีวิต ในกลุ่มเห็ดไข่ม้วน และเห็ดตระไคร้หิน

✉ rsw_siri@hotmail.co.th

สิริลักษณ์ รังษิงค์, พจมาน ศิริอารยาภรณ์
สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

ช่วงฤดูฝนจะมีเห็ดขึ้นตามป่าจำนวนมาก โดยเฉพาะภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเห็ดหลายชนิดแยกกันได้อย่างยากลำบากที่กินได้และเห็ดพิษ โดยเฉพาะในช่วงที่เป็นดอกอ่อนทำให้เกิดการเสียชีวิตแล้วหลายเหตุการณ์ แต่ละปีจะพบผู้ป่วยอาหารเป็นพิษจากการกินเห็ดพิษเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเฉลี่ยปีละ 1,500 ราย และเสียชีวิตสูงสุด 24 ราย

จากรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม -13 มิถุนายน 2559 พบผู้ป่วยโรคอาหารเป็นพิษจากการกินเห็ดพิษ 215 ราย จาก 30 จังหวัด อัตราป่วย 0.33 ต่อประชากรแสนคน กลุ่มอายุที่พบสูงสุด คือ ผู้ที่อายุมากกว่า 65 ปี (ร้อยละ 18.6) และเกือบครึ่งของผู้ป่วย (ร้อยละ 41.4) มีอาชีพเกษตรกร ภาคที่มีอัตราป่วยสูงสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (0.64 ต่อประชากรแสนคน) รองลงมา ภาคเหนือ (0.37 ต่อประชากรแสนคน) และภาคใต้ (0.21 ต่อประชากรแสนคน) จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงสุด 5 อันดับแรก คือ อุบลราชธานี 94 ราย (5.08) น่าน 10 ราย (2.09) พังงา 4 ราย (1.52) เชียงราย 18 ราย (1.45) ภูเก็ต 5 ราย (1.31)

ตั้งแต่ต้นปีจนถึงเดือนมิถุนายน 2559 ได้รับรายงานการเกิด

เหตุการณ์อาหารเป็นพิษจากการกินเห็ด 9 เหตุการณ์ เฉพาะเดือนมิถุนายน 6 เหตุการณ์ ซึ่งแต่ละเหตุการณ์พบผู้ป่วย 2-9 ราย เสียชีวิต 3 ราย จากจังหวัดตากเสียชีวิต 2 ราย (เป็นพ่อและลูกกินเห็ดตระไคร้หิน หรือ เห็ดไข่ม้วนชาก [ฮาก] ที่เก็บจากในป่า) และจังหวัดเชียงใหม่ เสียชีวิต 1 ราย

สำนักโรคระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค ขอให้ประชาชนที่ชอบกินเห็ดป่าให้เลิกกินกลุ่มเห็ดไข่ม้วน และตระไคร้หิน เนื่องจากทุกปีจะมีผู้เสียชีวิตจากการกินเห็ดกลุ่มนี้ ซึ่งเห็ดกลุ่มนี้มีชื่อเรียกตามภาษาท้องถิ่นต่างไปในแต่ละภาค ในภาคเหนือเรียก เห็ดไข่ม้วน ไข่ม้วน เห็ดโมงไก่อ๊ก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียก เห็ดตระไคร้หิน เห็ดตระงาก หรือเห็ดสะงาก เห็ดตระไคร้หินต้น เห็ดไข่ม้วนชาก (ฮาก) และเห็ดไส้เดือน เห็ดขี้ไก่เดือน รูปร่างทั่วไปจะคล้ายคลึงมากกับเห็ดที่กินได้ โดยเฉพาะเห็ดอ่อนที่มีลักษณะเป็นก้อนกลมรีคล้ายไข่หรือดอกอภัยบานไม่เต็ม ที่ ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ใช้ในการแยกชนิดเห็ดที่กินได้และเห็ดพิษในหลากหลายวิธี เช่น การต้มกับข้าวสาร หรือการต้มกับขี้เถ้าแล้วเปลี่ยนสี ไม่สามารถนำมาใช้กับเห็ดพิษกลุ่มนี้ได้ รวมทั้งการเก็บเห็ดในที่เดิมซึ่งเคยกินได้ หรือที่มีรอยแมลงกัดกินก็ไม่ยืนยันว่าปลอดภัย ในบางเหตุการณ์ที่ผู้เสียชีวิตเก็บเห็ดมา

◆ กินเห็ดป่าดอกอ่อนอันตราย เสี่ยงเจอเห็ดพิษ กินเพียงครั้งดอกอาจทำให้เสียชีวิต ในกลุ่มเห็ดไข่ม้วน และเห็ดตระไคร้หิน	369
◆ สถานการณ์โรคทริคิโนซิส ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2558	375
◆ สรุปรายงานตรวจข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 24 ระหว่างวันที่ 12-18 มิถุนายน 2559	376
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ที่ 24 ระหว่างวันที่ 12-18 มิถุนายน 2559	379

วัตถุประสงค์ในการจัดทำ

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์

1. เพื่อให้หน่วยงานเจ้าของข้อมูลรายงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ได้ตรวจสอบและแก้ไขให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. เพื่อวิเคราะห์และรายงานสถานการณ์โรคที่เป็นปัจจุบัน ทั้งใน และต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอผลการสอบสวนโรค หรืองานศึกษาวิจัยที่สำคัญและเป็นปัจจุบัน
4. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานทางระบาดวิทยาและสาธารณสุข

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์สุชาติ เจตนเสน นายแพทย์ประยูร ภูนาตล
นายแพทย์ธวัช จายน้อยอิน นายแพทย์ประเสริฐ ทองเจริญ
นายแพทย์คำนวณ อึ้งชูศักดิ์ นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร
องอาจ เจริญสุข

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : นายแพทย์ธนรักษ์ พลิพัฒน์

บรรณาธิการประจำฉบับ : ปริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์

บรรณาธิการวิชาการ : แพทย์หญิงพจมาน ศิริอารยาภรณ์
นายสัตวแพทย์ประวิทย์ ชุมเกษียร
ดร. สพ.ญ. เสาวพักตร์ อั้นจ้อย

กองบรรณาธิการ

ปริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์ สิริลักษณ์ รังษิวงศ์ สุวดี ติวงษ์

ฝ่ายข้อมูล

สมาน สมภูกรุจินันท์ ศศิธรณ์ มาแอดิเยน

พัชรี ศรีหมอก สมเจตน์ ตั้งเจริญศิลป์

ฝ่ายจัดส่ง : พิรยา คลายพ้อแดง สวัสดิ์ สว่างชม

ฝ่ายศิลป์ : ปริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ : ปริมาต ตักดีศิริสัมพันธ์ พิรยา คลายพ้อแดง

หากต้องการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ใน

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์

รวมถึง ข้อคิดเห็น

หรือพบความคลาดเคลื่อนของข้อมูล

กรุณาแจ้งมายังกลุ่มเผยแพร่วิชาการ

สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

เบอร์โทรศัพท์ 02-590-1723 หรือ

E-mail: panda_tid@hotmail.com หรือ

weekly.wesr@gmail.com

จากที่เคยเก็บในปีก่อนๆ ซึ่งเคยกินแล้วไม่เป็นพิษ สารพิษที่พบในเห็ดสกุลนี้ที่สำคัญและมีพิษรุนแรงมากที่สุด คือ อะมาท็อกซิน (Amanitin) และฟาโลท็อกซิน (Phalloidins) เป็นสารพิษที่ไม่ถูกทำลายด้วยความร้อน

อาการป่วยหลังกินเห็ดกลุ่มนี้เร็วที่สุด 2-3 ชั่วโมง แต่ส่วนใหญ่อาการจะแสดงประมาณ 6-12 ชั่วโมง ทำให้ผู้ป่วยมาพบแพทย์ช้า เห็ดจึงถูกดูดซึมไปจากทางเดินอาหารเกือบหมดแล้ว การล้างท้องจึงมักไม่ค่อยได้ผล อาการแรก ๆ คือ คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ถ่ายเป็นน้ำ โดยจะแสดงอาการประมาณ 2-3 วัน หลังจากนั้นผู้ป่วยจะมีอาการดีขึ้น แต่จะตรวจพบค่าการทำงานของตับสูงกว่าค่าปกติ ทำให้ตับอักเสบ ตัวเหลือง ตาเหลือง อาการจะรุนแรงมากขึ้น จนเสียชีวิตจากภาวะตับหรือไตหยุดทำงาน ภายในเวลา 4-16 วัน หลังการกินเห็ดพิษชนิดนี้

รูปที่ 1 เห็ดไข่ห่านที่ยังเป็นดอกตูม

ข้อควรปฏิบัติการดูแลตนเอง

1. หยุดกินเห็ดไข่ห่าน เห็ดโม่งโก้ เห็ดระโงก หรือเห็ดระงาก โดยเฉพาะที่ยังเป็นดอกอ่อน ซึ่งมีลักษณะเป็นก้อนกลมรีคล้ายไข่ เนื่องจากเห็ดสกุลนี้ขณะดอกอ่อนจะมีลักษณะคล้ายกันมากระหว่างเห็ดพิษกับเห็ดที่กินได้ เนื่องจากมีโอกาสเสี่ยงที่จะไปเจอเห็ดพิษ ทำให้เกิดอันตรายถึงชีวิต ทั้งนี้เห็ดในกลุ่มนี้สามารถทำให้เสียชีวิตได้แม้กินเพียงครึ่งดอก

2. การทดสอบภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ใช้ในการแยกชนิดระหว่างเห็ดที่กินได้และเห็ดพิษในหลายวิธี เช่น การต้มกับข้าวสารหรือการต้มกับขอนเงินแล้วเปลี่ยนสี ไม่สามารถนำมาใช้กับเห็ดกลุ่มระโงกพิษได้

3. ควรหลีกเลี่ยงการกินเห็ดร่วมกับการดื่มสุรา เพราะเห็ดพิษบางชนิดพิษจะรุนแรงขึ้น

4. ผู้สูงอายุ ผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอหรือมีโรคประจำตัว ควรหลีกเลี่ยงการกินเห็ด โดยเฉพาะผู้ป่วยโรคตับและไต

5. หากกินเห็ดแล้วมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้องหรือถ่ายอุจจาระเหลว อาการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือร่วมกัน ไม่ควรซื้อยากินเองหรือไปรักษากับหมอพื้นบ้าน จะต้องรีบไปพบแพทย์และให้ประวัติ

การกินเห็ดทั้งชนิดและปริมาณแก่แพทย์ผู้ให้การรักษาโดยละเอียดพร้อมกับตัวอย่างเห็ดพิษ (หากยังเหลืออยู่) เพื่อรับการรักษาได้อย่างถูกต้องและทันท่วงที จะช่วยลดความรุนแรงและเสียชีวิต

เห็ดพิษ

เห็ดกินได้

เห็ดพิษ

มีใยคล้ายเส้น

กลมรอบ ๆ

ผิวมัน แตก

มีราก

ลักษณะภายนอก

เปลือกนอกมี 2 ชั้น

ข้างในสีเทา

เปลือกนอกมีชั้นเดียว

ข้างในสีดำ

ลักษณะภายใน

เห็ดพิษ

ระโงกหิน (ตายซาก)

มีผิวเรียบ ด้านหนา

ไม่มีริ้วแต่รอบขอบดอก

มีชายต่อลงมาเล็กน้อย

ก้านตัน

ปลอกหุ้มโคนแนบ

ติดกับก้าน

เห็ดกินได้

ระโงกขาว (โมงโค้งขาว)

มีผิวเรียบ เป็นมัน หนืดมือ

มีริ้วรอบดอก

ก้านโปร่ง

ปลอกหุ้มโคนไม่

แนบติดกับก้าน

ลักษณะภายนอกของเห็ด

ก้านตัน

ก้านโปร่ง

ลักษณะของก้าน

แหล่งข้อมูล: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

รูปที่ 1-3 ข้อสังเกตในการแยกเห็ด ระหว่างชนิดที่กินได้และกินไม่ได้

เห็ดพิษที่สำคัญในประเทศไทย

เห็ดระโงกตีนกำลาย (*Amanita virosa*)

หมวกสีขาว เรียบเป็นมันเล็กน้อย ก้านสีขาว ปกคลุมด้วยเส้นใยเป็นลาย มีวงแหวน เป็นเยื่อบางสีขาวหลุดง่าย โคนโป่งเป็นกระเปาะ กลมและมีเปลือกหุ้มรูปถ้วยแนบติดก้าน

เห็ดระงากขาวหรือเห็ดโตปลายาก (*Amanita verna*)

หมวกสีขาวเรียบเป็นมันวาว ก้านมีวงแหวน บางสีขาว โคนก้านมีเปลือกหุ้มรูปถ้วยแนบติดก้าน

เห็ดเกล็ดดาว (*Amanita pantherina*)

หมวกสีน้ำตาลอมเหลือง มีสะเก็ดบน สีขาวบนหมวก มีวงแหวนเป็นแผ่นบาง โคนโป่งเป็นกระเปาะ และมีแถบเป็นวงเรียงซ้อนกันหลายชั้น

เห็ดพิงก์อองรุ (*Suillus subluteus*)

หมวกสีเหลืองอมน้ำตาล ผิวขรุขระเป็นเมือก ได้หมวกมีรูสีเหลืองอมน้ำตาล ก้านมีจุดสีน้ำตาลและมีวงแหวนเป็นเยื่อเมือก เมือกมีพิษทำให้ท้องร่วง

เห็ดทวอกจีน (*Inocybe rimosa*)

หมวกสีเหลืองอมน้ำตาล กลางหมวกเป็นปุ่มบน ผิวหมวกเป็นเส้นใยบางแต่เป็นรัศมีขอบหมวกฉีก เมื่อบาน ก้านสีขาววาวหรือเหลืองซีดจนละเอียด

เห็ดหัวกวอดครีบเขียว (*Chlorophyllum molybdites*)

หมวกสีขาว แท่ง มีเกล็ดสีเหลือง สีน้ำตาลอ่อนอมชมพู ครีบขาว แล้วเปลี่ยนเป็นเขียวหม่นบนเทา ก้านขาวหรือสีน้ำตาลอ่อน มีวงแหวนหนาขอบ 2 ชั้น เคลื่อนขึ้นลงได้เมื่อดอกแก่

Entoloma conspicuum

หมวกสีน้ำตาลอ่อน กลางหมวกหยาบ ดอกอ่อน ขอบมีวงงอเข้า ครีบขาวแล้วเปลี่ยนเป็นชมพู งามน้ำตาล ก้านสีน้ำตาลอ่อน แข็งกรอบและโป่งตรงกลางเล็กน้อย ผิวก้านขรุขระเป็นสันคล้ายตาข่ายห่างใหญ่

เห็ดน้ำตม (*Russula emetica*)

หมวกแดงถึงแดงชมพู เรียบ หนืดมีมือ กลางหมวกเป็นแอ่งเล็กน้อยมีครีบและก้านสีขาว มีพิษเมื่อดิบ กินได้เมื่อต้มสุก

เห็ดขี้ควาย (*Psilocybe cubensis*)

หมวกสีเหลืองอ่อน กลางหมวกสีน้ำตาล ครีบสีน้ำตาล ก้านทรงกระบอกมีวงแหวน สีน้ำตาลฉีกขาดง่าย ทุกส่วนเปลี่ยนเป็นสีน้ำเงิน เมื่อเช้า

ภาพสัญลักษณ์อาการ

แสดงอาการหลังจากรับประทาน 6-24 ชั่วโมง มีอาการท้องร่วงเป็นตะคริว ที่ท้อง ปวดท้องรุนแรง คลื่นไส้ อาเจียน หลังจาก 24 ชั่วโมงมีอาการดับและไตวาย ตายภายใน 2-6 วัน

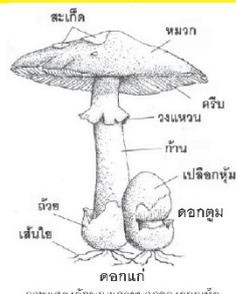
มีเหงื่อออกมา น้ำตาและน้ำลายไหล วิงเวียน คลื่นไส้ อาเจียน ท้องร่วง ในรายที่รุนแรงชีพจรจะเต้นช้า ความดันโลหิตต่ำอาจถึงตาย

มีอาการเมา เคลิบเคลิ้ม เพื่อฝัน บ้าคลั่ง หลับลึก อาจมีอาการอาเจียน หมดแรง เป็นอัมพาตชั่วคราวร่วมด้วย

มีอาการปวดท้อง คลื่นไส้ อาเจียนท้องร่วง เป็นตะคริว มักเกิดหลังจากรับประทานเห็ดแล้ว 30-90 นาที อาจจะทุเลาภายใน 3-4 ชั่วโมง แล้วยื่นตัวภายใน 1-2 วัน

ภาพแสดงลักษณะกายวิภาคของเห็ด

คณะผู้จัดทำและอุทิศภาพ สมาคมนักวิจัยและเพาะเห็ดแห่งประเทศไทย อนุภักดิ์ จันทร์ศรีกุล พูนทิไล สุวรรณฤทธิ อรุณี จันทร์พรหม อัจฉรา พยัพพานนท์ อุทัยวรรณ แสงฉวี นีวัล เลนะเมือง กิตติมา ศิวะแค บราไมทย์ ไชยศักดิ์ บุญโชค ไชยศักดิ์ กรรกร จันทร์ และ พรรณพร กลุมาร สนับสนุนงบประมาณการจัดพิมพ์ กรมวิชาการเกษตร

การปฐมพยาบาล

ถ้าให้อาเจียนโดยการรับประทานไข่ขาวแล้ว ให้นำส่งโรงพยาบาลพร้อมนำตัวอย่างเห็ดที่รับประทานไปด้วย

ข้อควรระวัง

หลีกเลี่ยงการรับประทานเห็ดดอกตูมที่ไม่รู้จัก

ที่มา: <http://www.thaimushroomsoc.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539346856&Ntype=3>